

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' שלח

ה'תש"פ

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' שלח

וייש ליתן טעם היכן רמוזים דבריו בפסוקים. ושמא יש לדייק כשאמר הפסוק **שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים**, מיעוט רבים **שְׁנַיִם**, והם יהיו **שלוחים שלך**. כמותך. ככתוב **שְׁלַח-לְךָ** והם כלב ויהושע שהם **שְׁלָח**.

אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ. הם כלב ויהושע הראויים כל אחד מהם בפני עצמו להיקרא איש.

לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ, שזכות אבות עמדה להם. כלב הלך להשתטח על קברי אבות בחברון, וליהושע עמדה זכות יוסף הצדיק, אשר י-ה הושיעו מעצת אשת פוטיפר ואשר על כן נקרא יהוסף שנאמר "עדות ביהוסף שְׁמו", אל תקרא שְׁמו אלא שְׁמו. שהקב"ה הוסיף ה' לשמו.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי מכאן למד משה להוסיף להושע י' כדי שיהיה גם אצלו י-ה בשמו, והיא לו זכות אבות, והיינו לְמִטָּה אֲבֹתָיו.

שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וְגו' פְּלִמָּה אַנְשִׁים רְאִשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה (יג,א-ב)

פְּלִמָּה אַנְשִׁים פירש רש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו.

שואל אה"ח הק', כיצד עלתה להם שהיו כשרים בתחילה להתהפך במידותיהם וכו'.

ומפרש לצד שכוונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם כדרך שתולד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לְרַגְלָהּ, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח. עכ"ל.

יוצא איפוא לפירושו, שכלב ויהושע ששלחם משה קבלו הם את מידותיו של משה, והשאר קבלו את מידותיהם הרעות של משלחיהם ונהיו כמותם, ששלוחו של אדם כמותו.

לעומקו של מקרא פר' שלח

ישראל נגזרים אחריהם והמרגלים
שלוחים שלהם.

ועל דרך הרמז, תרמוז לכך המילה
הַמָּטָה. שהמילה **הַמָּטָה**, נקראת **ישר**
ולמפרע ללא שינוי. וכאלו כתוב **הַמָּטָה**
הם **הַמָּטָה**, ו**הַמָּטָה** הם **הַמָּטָה**. והמ'ם
בתווך תוֹרָה על המידות והה"א משני
צידי ה'מ' כנגד ה' חלקי הנפש רוח נשמה
חיה יחידה שהם אכסניה למידות הנפש.
ונעשו מידותיהם של המרגלים
כמידותיהם של שולחיהם. לכן נאמר
הַמָּטָה.

ועל דרך הצח, ו**מה הערים אשר**
הוא יושב בהנה. הזכיר את הכתוב בויקרא יח,
כי ערותך הנה, שאין לכם מה לחשוש
משום העבירות של זימה של יושבי
הארץ כי נתנם הקב"ה בידיכם.

למטה אֲבַתְיוֹ. על דרך הצח, ירמוז
הכתוב שזכות האבות מטה את האדם
כלפי חסד ולכף זכות, ומצילו מכל
עצות רעות.

תִּשְׁלַחְוּ, אל תקרי **תִּשְׁלַחְוּ** אלא
תִּשְׁלַחְוּ. איש אֶחָד הוא **כלב**, איש אֶחָד
הוא **יהושע**, לכל אחד מהם **תִּשְׁלַחְוּ**
למטה אֲבַתְיוֹ. להמשיך זכויותיו על פי
מטה אבותיו.

רֵאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הָמָּה (יג,ג)

בדרך הדרש, יעיד הפסוק על
שמשלחיהם של המרגלים הם **הערב**
רב, שהם **ראשונים** לכל דבר
שבתלונה, כגון שאמרו נתַּנְּהָ **רֵאשֵׁי**
וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִם (יד,ד).

הכי נמי היו מוציאי דיבת הארץ רעה
שלוחים לערב רב, שעליו נאמר "היו
צָרִיךָ לְרֵאשֵׁי". כמובא בזוה"ק (פר'
פנחס) פֶּד עֶרְב רַב מְעוֹרְבִין אֵינּוֹן
בְּיִשְׂרָאֵל, מַה כְּתִיב (איכה א) הָיוּ צָרִיךָ
לְרֵאשֵׁי.

שנהיו לְרֵאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, ובני

לעומקו של מקרא פר' שלח

ובְשִׁימַת לֵב לְמַעַיִן יִרְאֶה לַעֲיִן כֹּל כִּי
בתוך האי סדר לכאורה, יש סדר של
הדרגה בחשיבות עבור עמלי התורה
ולומדיה.

שכן מיד יזכיר את יששכר משום
כבודם של תלמידי חכמים, וכפי
שאמרו במסכת ברכות לד. אבל ת"ח
עצמם - עין לא ראתה, אלקים,
זולתך!

ולאחריו הזכיר את אפרים, שהקדימו
יוסף לפני מנשה בעבור שהיה עמלו
בתורה, ובעבור שיצא ממנו יהושע בן
נון אשר לא מש מתוך האהל.

ולאחריו הזכיר הכתוב את בנימין
שבחלקו שרתה השכינה בבית
המקדש ככתוב ובין כתפיו שכן,

ולאחריו הזכיר את זבולון שפרנס
הוא לכל עמלי התורה,

ואחריו הזכיר הכתוב את מנשה
שהכניע עצמו בפני אפרים, ואין לך
מידה יותר טובה להכיל את לימוד
התורה יותר מהכנעה וענוה,

ואֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוֹעַ
בֶּן-זִפּוֹר לְמַטֵּה שְׁמֹעוֹן שְׁפָט בֶּן-
חֹרִי לְמַטֵּה יְהוּדָה פֶּלֶב בֶּן-יַפְנֵה:
וגו'.

יש ליתן טעם מדוע עד יהודה אמרם
הכתוב כסדר תולדותיהם, ומכאן
ואילך הזכירם הכתוב כביכול
בערבוביה. כגון: במקום להזכירם
כסדרם, טרח וכתב לה קרא בסדר
שונה: יששכר, אפרים, בנימין,
זבולון, מנשה, דן, אשר, נפתלי וגד.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלא
הוזכרו לפי סדרם הרגיל כדי
להזהירם, שלא תתרבה מחלוקתם ולא
יחזקו זה את ידי זה במחלוקת.

ומה שנקט בתחילה ראובן שמעון
ויהודה על פי סדרם, כדי שעל ידי כך
יובלט האי סדר שלאחריו, כעין שופר
מאריך וחצוצרות מקצרות, כדי להבליט
קול השופר. ויתעוררו לשאול מה זה ועל
מה זה ויתנו לב להיזהר.

ואשר על כן, לאחר ראובן ושמעון
הזכיר את יהודה, משום כבודו של
מלך ישראל, ומשום כבודו של כלב.

לעומקו של מקרא פר' שלח

ישעו, שכל הדרגות התורה הנ"ל תלויות הן במידות טובות.

וכמובא בפרקי אבות פרק ד' משנה י"ג, רבי שמעון אומר, שלשה קטרים הם, פתח תורה ופתח פתח ופתח מלכות, ופתח שם טוב עולה על גביהן.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבא ר' שמעון להשלים את ר' יהודה, האומר ברישא של אותה משנה רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון.

לומר לך, שגם לתלמיד חכם מובהק, השחתת המידות לשגגת תלמוד תיחשב ואף עולה לו לזדון. ואילו מידות טובות מעלות את התלמוד לריח ניחוח לפני השם.

ועוד על דרך הצח, מאי שלח, י"ל דמלת שלח מורה על הפשטה. וכן התרגום של "ויהפשיט את-העלה" וישלח ית עלתא. (ויקרא א,ו'). וכאמרו, הפשט מעליך את תלונות האנשים. ושלחם לתור את הארץ.

ולאחריהם בני זלפה ובלהה, לסירוגין, דן שממנו יצא שמשון שהושיע את ישראל מיד פלשתים ויכלו לשקוד באהלה של תורה, ולאחריו הזכיר הכתוב את אשר, הוא אשר הנותן מעדני מלך, הם חידושי תורה כמעדנים לפני מלכו של עולם.

ולאחריו הזכיר את נפתלי, שהוא כאילה שלוחה הרץ לבית המדרש לתת אמרי שפר בניגון התורה.

ולאחריו הזכיר הכתוב את גד שנאמר עליו גד גדוד יגודנו, הוא הנלחם מלחמתה של תורה.

הרי שסדרם הכתוב בהדרגת חשיבותם בעולמה של תורה, ואף על פי שהפסיק סדר לידתם כדי לעוררם, ולהרחיק היזיקם, אף על פי כן, הזכירם לפי חשיבותם וחשיבות מטה אבותם, שהרי באותה שעה כשרים היו.

ועל דרך המוסר יאמר, שבנין עולם-התורה על המידות הטובות

לעומקו של מקרא פר' שלח

דבקים בארבע כנפות הארץ, ובאמונה שיש מנהיג לבירה, על ידי ארבע המלאכים הק' של שמות ע"ב היוצאים מן המלים וְעַשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, והם: והו' דלי היש עלם. [וכפי שיבואר בסוף הקונטרס].

והו' הוא שם השם כמשנה במסכת סוכה (מב.) אני והו' הושיעה נא, דלי הוא השם הק' הדולה לנו את ישועתנו, היש עלם, הם המלאכים הממונים על חיזוק האמונה השלימה בדברים הנעלמים, והם השגחת השם הצרופה.

רְאִישֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה (יג,ג')

המה. לכאורה היה ראוי לכתוב הם, כבתחילת במדבר, ראשי אלפי ישראל הם. ומאי המה. ושמא יש לומר שצריך לקרוא הם ה- . הם המוכנים לפורענות. והמלה המה תיקרא הלוך וחזור בשוה. לומר לך שכפי שחזרו כן אתה יודע טיבם כיצד הלכו. ואע"פ שבאותה שעה כשרים היו, כבר אמר אב"י במסכת ברכות כט גמירי, טבא לא הוה בישא. טוב לא

או פלך לדרך זו, שהמרגלים הפשיטו מעליהם את כוונתה של מצות הציצית, שכן כתוב בה וְלֹא-תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, והם תרו גם תרו אחרי לבבם ואחרי עיניהם, כפי שאמרו וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכָן הָיִינוּ בְעֵינֵיהֶם. (יג,ג').

או פלך לדרך זו, מדוע נאמר שלח מלשון הפשטה, שהפשיטו ממצות הציצית את הטעם שלה הכתוב בתורה לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעַשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי.

ואם היו זוכרים את טעמה של המצווה היו יכולים להמית את היצר הרע, ולהיות תמימים. שכן השם הק' של ע"ב המתלווה למילה תִּזְכְּרוּ הוא מת"ה, או הת"ם, המורה על המתת היצר הרע, (מת"ה) או יורה על תמימות בעבודת ה' (הת"ם).

ומשהפשיטו את המצווה מטעמה, לא זכו לכך, לכן נאמר שלח. פרט לכלב ויהושע, שיותר ממה שהם שמרו על מצוות ציצית, מצוות ציצית שמרה עליהם בארבע כנפותיה, להיות

לעומקו של מקרא פר' שלח

ושלש נקודות לעולם יורו על שם
הַחֶסֶד, שכן סְגוּל הוא הניקוד למידת
הַחֶסֶד. והאות יו"ד תוֹרָה על רחמים.
לומר לך שהוסיף לו, ליהושע, חסד
ורחמים לפני המקום.

ועוד על דרך הרמז והסוד המילה
יְהוֹשֻׁעַ יש בה עשר הספירות הק',
ושמות השם. ל' היא חכמה, וכן ע'
הוא בפתח המורה על מידת החכמה,
שכן ניקודה של החכמה הוא פֶּתַח.
ה' היא בינה.

ו' היא התפארת וגם היסוד.
ג' הנקודות הנוספות כנ"ל הן כנגד
הַחֶסֶד.

הַשְׂוֹא שביו"ד ? מורה על גְבוּרָה,
שכן ניקוד הגבורה הוא שְׂוֹא.
הנקודה הנוספת לצירה שבשין
(כאשר נהפך מהוֹשֻׁעַ ליהוֹשֻׁעַ) מורה
על נִצְחָה שכן זה הוא ניקודה של
ספירת הנצח, הַנִּצְחָה, חֵירִיק.
הַקְּבוּצָה שבשין ש' הוא כנגד ספירת
ההוד, כי זה ניקוד ההוד שהאציל
משה מהודו עליו.

האות ו' היא כנגד היסוד כנ"ל.
האות ש' שביהושע מורה על שם
שדי. והוא כנגד המלכות. היא
הספירה השולטת בעולם הטבע. היא

נהיה רע. ואם נהיו המרגלים בישא,
כנראה בתוך תוכם קינן הקלקול, ולכן
כשרים היו כלפי חוץ, אך לא היו טבא
מעיקרא בפנימיותם. כי טבא לא הוה
בישא. וכלב ויהושע בן נון יוכיחו.
שהיו טבא גם בסוף כמעיקרא. ולכן
נאמר המה גם לגביהם. הם הכשרים,
הם הטובים בתחילה ובסוף. לכן נאמר
המה.

ועל דרך הצח, הַמָּה נקרא ישר
והפוך לומר לך, כפי שאמרו בדרך
שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ישר
והפוך.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ
(יג, טז').

יש ליתן טעם בשינוי שמו של
הוֹשֻׁעַ לַיהוֹשֻׁעַ. וּבְשִׁימַת לֵב יִרְאֶה
לְמַעַן שלא הוסיף לו רק יו"ד, אלא
גם שלש נקודות. שכן הוֹשֻׁעַ מנוקד
ש' בצירה, וַיְהוֹשֻׁעַ מנוקד ש' בקבוץ,
הרי נקודה אחת נוספת. ויו"ד שהוסיף
לו מנוקדת בשווא, כזה: ? הרי עוד
שתי נקודות. יחד הן ג' נקודות
נוספות וי' נוספת.

לעומקו של מקרא פר' שלח

העשייה. וזה שברכם משה וְהִתְחַזְקַתְּם, שתתחזקו בשמות הקדושים ובמידות הק' ובספירות הנ"ל וי-ה יושיעכם מעצת מרגלים.

עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב (יג, יז')

יש לשאול מה הוא שאמר הכתוב עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב, מה תלמוד לומר זֶה, והרי יכול לומר עָלוּ בְּנֶגֶב. ומה תלמוד לומר זֶה.

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י, הוא היה הפסולת של ארץ ישראל, שכן דרך התגרים מראין את הפסולת תְּחִלָּה ואחר כך מראין את השבח. **ולפירושו** יש לומר שעל כן יכתוב הפסוק זֶה, לומר זֶה תחילת עלייתכם, **בנגב תחילה,** שכן דרך התגרים וכו'.

ועל דרך הסוד, תורה המילה זֶה על הדרך בה ינצלו. שיקחו מטהו של משה ובגיננו ינצלו. וכמובא בזוה"ק: (דף ק"ס עמ' ב'):

רְבִי יִצְחָק אָמַר, פֶּד הוּוּ מְטָאן לְגַבְיָהּוּ דְאִינוּן עֲנָקִים, הוּוּ שְׁוִינִין הֵהוּא חוּטְרָא דְמִשָּׁה קַמְיָהּוּ, וְאִשְׁתְּזִיבוּ. וּמְגִלָּן

הקרויה השגחה פרטית. **החולם** שמעל ה-ו הוא החולם הנכסף המורה על **כתר עליון ועולם האצילות.** ובזה נשלמו כל הספירות.

ועוד, האות ע שביהושע מורה על **עין השם.** ככתוב (לתהלים לג, יח) **הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאִיו לְמִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ,** וכן תרמוזו על **יהושע** לומר **טוב עין הוא יבורך.**

וכן פֶּלֶב, יורה על **כתר ובינה.** כיצד:

כ' שבמילה פֶּלֶב יורה על **כתר,** והוא גם מנוקד בקמץ, שהוא **ניקוד הכתר.** **הצירה** שבאות ל' יורה על **בינה,** שכן **ניקוד הבינה בצירה.** והשם פֶּלֶב הוא כנגד אחת מע"ב שמות הקדושים, **לכב,** הוא המלאך הממונה לברכו **בפל.** וכמובא בזהר חדש הוא כנגד **וְנִתְתִי (עשב בשדך)** היא התיבה השלישים ואחת שבפרשה שניה של ק"ש, ובא לרמז שעל ידי מידותיו שלא נכנע למרגלים ניתן לו חלקו הטוב בארץ הטובה.

ועוד, שגימ' **כל"ב** היא **ב"ן,** הוא השם הקדוש במילוי כפילות, כזה: **יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה** והוא כנגד **עולם**

לעומקו של מקרא פר' שלח

ויהושע שם קדש זה, **עלו** שהוא משמות ע"ב, הוא המלאך שנשלח להוציאם ממצרים, ולהכניסם לארץ, הוא המלאך שליווה את כלב ויהושע שלא ינזקו בעלייתם, ובתוספת מטהו של משה הנקרא **זָה**. וזה היה סוד הצלתם.

וַיְמַהֵר הָאָרֶץ הַשְּׂמֹנֶה הָאֵם-רְזֵה הַיֵּש-בָּהּ עַל אֵם-אֵין וְהַתְּחִזְקָתָם וְלִקְחָתָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיְמִים יָמֵי בְּפִנְיֵי עֲנָבִים (יג, כ')

וְהַתְּחִזְקָתָם וְלִקְחָתָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ.

יש לשאול, מכיון שהארץ עדיין לא ניתנה, כיצד אפשר לקחת מפירותיה מבלי שיהשב הדבר כגזל.

וַיִּפְתָּר עַל יַדֵי תַרְגוּם יוֹנָתָן, בַּתְּרַגְמוֹ וְהַתְּחִזְקָתָם וְתַעֲבָדוֹן חִזְקָתָא.

שתעשו חזקה בארץ על ידי הליכתכם לארכה ולרחבה, ועל ידי כך יש לכם רשות לקחת מפירותיה ואין זה גזל.

דָּהוּא חוּטְרָא יְהִיב לוֹן. הָדָא הוּא דְכְתִיב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם **עלו זָה בְּנֶגֶב**. כְּתִיב הָכָא **עלו זָה**, וְכְתִיב הֵתָם (שמות ד) וְאֵת הַמָּטָה הַזֶּה וְגו', וּבְגִינִיָּה אֲשֶׁתִּזְיְבוּ.

עוד מובא שם שינצלו בגין שם קדוש.

רְבִי יְהוּדָה אָמַר, מְסוּרַת שְׂמָא קְדִישָׁא מְסַר לוֹן מְלִשָׁה, וּבְגִינִיָּה אֲשֶׁתִּזְיְבוּ מִנִּיָּהוּ.

ומה הוא השם הקדוש שמסר להם, לא נאמר בזוה"ק.

ולעומקו של מקרא יש לומר דשם הקדש שמסר להם הוא אחד מע"ב שמות הנקרא **עלו**. (כדלקמן בפרשת ציצית).

וכדאמר להם משה לכלב וליהושע כשנשלחו המרגלים לתור את הארץ **עלו זָה בְּנֶגֶב** וְעֲלִיתֶם אֶת הַהָר. ועל דרך חלקהו ודרשהו.

עלו זָה בְּנֶגֶב, אמר לכלב ויהושע, וְעֲלִיתֶם אֶת הַהָר אמר לשאר המרגלים. ושמא יש לומר שבאמרו **עלו זָה בְּנֶגֶב**, בלבד מסר לכלב

לעומקו של מקרא פר' שלח

חֲסָדִים, וגו'. והמילה הָאָרֶץ תרמוז על עולם הבא היא הארץ העליונה.

וְהַיְמִיִּם ירמזון על התחזקות בתפילה, כדאמרו ליה לר' יוחנן (ברכות ה,ע"ב) איכא סבי בבבל [שמאריכין ימים בבבל], תמה ואמר {דברים יא- כא} למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחוצה לארץ לא, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא ופירש"י שמאריכין (בתפילה) בבית הכנסת] אמר היינו דאהני לה, זה מה שמועיל להם לאריכות ימים.

יְמֵי בְּפוֹרֵי עֲנָבִים ירמזון להתחזקות בדרך ארץ, וכדפירש"י אם אומן לאומנותו אם סוחר לסחורתו, וגו'. שמזדרז לסחור בענבים עם בְּפוֹרֵם, בטרם ירקבו.

ועל דרך הסוד, שואל הזוה"ק בפרשת שלח לך דף קנ"ח ע"ב ב', מאי וְהַיְמִיִּם, שהרי יכול לומר ואז ימי בכורים.

ועל דרך המוסר למדנו כאן הוראה כיצד להתחזק בכל דבר טוב. וכן ת"ר (ברכות לב ע"ב) ארבעה דברים צריכין חיזוק (ברש"י שיתחזק אדם תמיד בהן בכל כוחו) ואלו הן תורה, ומעשים טובים, תפלה, ודרך ארץ [משלח ידו של האדם].

ולמדנו כאן התנא יונתן בן עוזיאל כיצד יתחזק. שיעשה בהם חזקה. שתהיה למתחזק בפעלות על הדבר, ושהיה הדבר שייך אליו בלי עוררין. כתרגומו ומעבדון חזקתא.

ולעומקו של מקרא יש לומר שארבעה דברים צריכין חיזוק האמורים בכרייתא הנ"ל רמוזים כאן.

ולקחתם ירמוז על תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו.

מְפָרֵי הָאָרֶץ ירמוז על מעשים טובים, כמשנה א' בפרק א' במסכת פאה אלו דְּבָרִים שְׁאֵדָם אוֹכֵל פְּרוֹתֵיהֶן פְּעוֹלָם הִנֵּה וְהִקְרָן קִנְיַת לֹו לְעוֹלָם הַבָּא. פְּבוּד אָב וְאֵם, וְגִמְלוֹת

לעומקו של מקרא פר' שלח

יהושע וכלב שלקחו מוסר, התחזקו וניצלו. ושאר האנשים לא לקחו מוסר וקרה מה שקרה.

ועוד על דרך המוסר, מכיון שאין יודעים איזה זמנים מסוגלים לעליה, ואיזה עלולים ח"ו לירידה, יקח כל אדם מוסר מהזוה"ק, מהברייתא ומפירוש רש"י כאמור לעיל **ארבעה דברים** צריכין חיזוק **בכל יום**, (ברש"י שיתחזק אדם תמיד בהן בכל כוחו) ואלו הן **תורה, ומעשים טובים, תפלה, ודרך ארץ**. ובזה ינצל ויזכה לו ולדורותיו אחריו.

ויבאו עד-נחל **אשפול** ויכרתו משם זמורה ו**אשכול** ענבים אֶחָד וישאֶהוּ במוט בשניים ומן-הָרַמְנִים ומן-הַתְּאֵנִים (יג, כג').

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.

כתיב אשפול בלי ו'. וכתיב בתריה **ואשכול ענבים אֶחָד עם ו'.**

ותשובת הזוה"ק וְהִימִים, אינון דְּאִשְׁתְּמוּדְעוּן, פְּלִהוּ הוּוּ מְתַחְבְּרוּן **בְּהֵוֹא זְמַנָּא** בְּהֵוֹא אֵילְנָא דְּחֶטָּא בֵּיהּ אָדָם הָרְאִישׁוֹן. כְּמָה דְּתַנִּינוּ עֲנָבִים הָיוּ וְעַל דָּא, וְהִימִים: אינון דְּאִשְׁתְּמוּדְעוּן.

ותרגומו: וְהִימִים - אותם הנודעים, כְּלָם הָיוּ מְחַבְּרִים בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּאוֹתוֹ עֵץ שְׁחֶטָּא בּוֹ אָדָם הָרְאִישׁוֹן, כְּמוֹ שְׁשִׁנִּינוּ עֲנָבִים הָיוּ, וְעַל זֶה וְהִימִים - אותם הַיְדוּעִים - יְמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים דְּנֻקְא.

ופירושו: יש זמן המסוגל **להתעלות** רוחנית, ויש זמן שעלול לירידה רוחנית.

ואותם זמנים אחוזים וקשורים זה בזה מימי בראשית, בהשתלשלות הדורות. ואותם ימים שיצאו המרגלים, היו קשורים ואחוזים עם אותם הימים הנודעים של חטא האדם הראשון אשר עבר על אכילת הפרי האסור לו, שהיה **ענבים**.

וסוד זה היה מסור למשה רבנו, ולכן אמר להם **וְהִתְחַזְקֶתֶם**.

לעומקו של מקרא פר' שלח

שאמרו דבר אמת, שארץ זבת חלב ודבש היא, הדרך שבה אמרו היתה בבזיון. כי אמרו זאת **כדרך אגב**, מבלי להדגיש שזה שבח עיקרי ויסודי [כמבואר לקמן]. **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַש הוּא**. ומיד הסיחו דעת השומעים מן השבח ואמרו **וזה פריה**.

ופירש רש"י, כשם שפירותיה משונים כך עמה משונה. הרי שעל ידי פריה הסיחו דעתם מן השבח של ארץ זבת חלב ודבש, שלא ישגיחו בו.

ועוד רצו לומר **שגם היא** זבת חלב ודבש וכמוה יש הרבה. ומהם למדו דתן ואבירם לומר המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש וגו'. הרי שקראו לארץ מצרים גם זבת חלב ודבש.

ואשר על כן, כנגדם, אמרו יהושע וכלב לכל העם בהדגשה יתירה: **אֲרֶץ אֲשֶׁר הִיא זָבַת חֶלֶב וְדָבַש**. (יד, ח'). **היא** ולא אחרת. שלא תאמרו **וגם**. אלא **היא ואין בלתי**.

וזה הוא שנאמר **קרי וכתוב**. קרי היא וכתוב הוא. ארץ אשר **הוא** זבת חלב

והיינו דאמרה רבקה ליעקב בנה, (בראשית כז, מה') **לָמָּה אֲשַׁכֵּל גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד**.

וידרש כמין חומר, **גַּם-שְׁנֵיכֶם** בית מקדש ראשון ובית מקדש שני, **יוֹם אֶחָד**. הוא **תשעה באב**. שעל ידי **אֲשַׁכֵּל** הענבים אמרו **וְזֶה-פְרִיָהּ אֶפֶס כִּי-עֵז הַלֶּחֶם**, וכך נתגלגל הדבר ובכו בכיה לחנם ונקבעה להם בכיה לדורות. והיינו דכתיב בלי וא"ו. **בַּחֹל אֲשַׁכֵּל** שממנו נתגלגל "**למה אֲשַׁכֵּל**".

ויאמרו בָּאֵנוּ אֶל הָאָרֶץ וְגו' **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַש הוּא וְגו'**. (יג, כו')

יש ליתן **טעם** מהו **וגם** שאמרו המרגלים, **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַש הוּא** מה בא לרבות. וכן מה פשר הקרי והכתיב **הוא והוא**. וגו' שהיה לו לכתוב **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַש הוּא ומאי הוא**.

ויש לומר, שכל מגמתם היתה **למעט** בשבחה של ארץ ישראל. לכן, אע"פ

לעומקו של מקרא פר' שלח

ויובן על פי הפסוק באיוב (יד, ד') מִי-
יִתֵּן טְהוֹר מִטְמֵא לֹא אֶחָד: ויש
לקראו בתמיה. מי יכול לעשות כן, לא
אחד?! רק הקב"ה שהוא אחד יכול
ליתן טהור מתוך טמא.

וכגון שאמר על הדבורה שהיא שרץ
טמא, ותפיק דבש טהור לאכלה.
ואע"פ שהיוצא מן הטמא הרי הוא
טמא, כאן היוצא מן הטמא טהור הוא,
כי כן צוה המלך.

וכן בקֶּלֶב, שהוא דם שנעכר ונהיה
לחלב, והוא טהור וכשר לאכילה.

ולכן נהיה הדבר הזה שבת וסימן
ליכולת השם בלבדו. ולכן ארץ
ישראל הנקראת ארץ כנען על שם
שבה נכנעים לפני הקב"ה, סימנה
ודגלה הוא ארץ זבת חלב ודבש.
ואע"פ שאמרו שדבש הכוונה לדבש
הפירות, מדרשים שונים הם ואלו
ואלו דברי אלקים חיים. וזה כוונת
השבח הגדול אֶרֶץ זַבַּת חֶלֶב ודְּבַשׁ
ארץ שבה השגחה פרטית כאותו דבש
וכאותו חלב ההופך מטמא לטהור ע"י
ההשגחה העליונה.

ודבש. שכל השבח של הארץ בא
מהקב"ה. הוא המשגיח בארץ
השגחה פרטית. וזה עיקר שבחה. לכן
נאמר ארץ אשר הוא וגו'. ואילו
המרגלים רצו לומר וגם, גם על
הקב"ה כביכול, שאמנם הוא משגיח
בארץ, אבל גם נתונה ליד המקרה.
וכאן כפרו בהשגחה עליונה.

לכן כנגד מה שאמרו וְגַם זַבַּת חֶלֶב
וְדְבַשׁ הִוא, אמרו כלב ויהושע ארץ
אשר הִוא זבת חלב ודבש. הוּא ואין
בלתו, היא ואין בלתה.

או פֶּלֶךְ לְדָרֶךְ זו, שלא דתן ואבירם
למדו מהמרגלים לומר וגם, אלא
המרגלים הם שלמדו מדתן ואבירם
לומר כן, וזה למאן דאמר שמרגלים
אחרי קורה ועדתו היו.

אֶרֶץ אֲשֶׁר-הִוא זַבַּת חֶלֶב וְדְבַשׁ
(יד, ח')

יש ליתן טעם מה הוא השבח המיוחד
הזה אשר זבת חלב ודבש יִקְרָא, והרי
שבעת המינים, והרי מעינות
ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, וכו'.

לעומקו של מקרא פר' שלח

שָׁנְאָמֵר (במדבר טז, לב): וּתְפַתַּח
הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ.

אָדָם אוֹכֵל וְהָאָרֶץ אוֹכֵלָתָּהּ, שָׁנְאָמֵר
(במדבר יג, לב): אָרֶץ אֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ.

אָדָם שׁוֹמֵה וְהָאָרֶץ שׁוֹמֵהָ, שָׁנְאָמֵר
(דברים יא, יא): לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁמָחָה
מִיָּמִים.

אָדָם מְקַיָּא וְהָאָרֶץ מְקַיָּאָהָ, שָׁנְאָמֵר
(ויקרא יח, כח): וְלֹא תְקַיָּא הָאָרֶץ וּגּוֹ'.

אָדָם יֵשׁ לוֹ יְדִים וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ יְדִים,
שָׁנְאָמֵר (בראשית לד, כא): וְהָאָרֶץ
הִנֵּה רֹחֶבֶת יְדִים.

אָדָם יֵשׁ לוֹ יְרֵכִים וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ
יְרֵכִים, שָׁנְאָמֵר (ירמיה לא, ז):
וְקִבְצָתִים מִיְּרֵכְתֵי אָרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ טְבוּר וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ טְבוּר,
שָׁנְאָמֵר (יחזקאל לח, יב): יִשְׁבִּי עַל
טְבוּר הָאָרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ עֲרוּהָ וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ עֲרוּהָ,
שָׁנְאָ' (בר' מב, ט): לְרֵאוֹת אֶת עֲרוֹת
הָאָרֶץ בְּאַתֶּם.

אָדָם יֵשׁ לוֹ רִגְלִים וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ
רִגְלִים, שָׁנְאָמֵר: וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת.
וגו'.

ולעומקו של מקרא יש להוסיף
את דסמיד ליה:

אָדָם יֵשׁ לוֹ חַפְצֵי, וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ
חַפְצֵי. זה שנאמר [במלאכי ובמדרש

אִם-חַפְצֵי בְּנוֹ ה' וְהִבִּיא אֶתְנוּ אֶל-
הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתַנְּנָה לָנוּ אָרֶץ
אֲשֶׁר-הִיא זָבֹת חֶלֶב וּדְבָשׁ (יד, ח).

יש ליתן טעם לאומרם אִם-חַפְצֵי בְּנוֹ
ה', מה מוסר רצו לומר להם.

ועל דרך הדרש יש לומר, כמובא
במדרש רבה קהלת, מאי דכתיב
[מלאכי ג, יב], וְאֲשֶׁרוּ אֶתְכֶם כֹּל הַגּוֹיִם
כִּי תִהְיוּ אֶתֶם אָרֶץ חַפְצֵי. אֶתֶם תִּקְרְאוּ
אָרֶץ חַפְצֵי.

וממשיך המדרש כיצד יקרא האדם
ארץ:

אמר רבי ברכיה בשם רבי שמעון בן
לקיש, כל מה שברא הקדוש ברוך הוא
בְּאָדָם בָּרָא בְּאָרֶץ לְזַגְמָא לוֹ,
אָדָם יֵשׁ לוֹ רֵאשׁ וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ רֵאשׁ,
שָׁנְאָמֵר (משלי ח, כו): וְרֵאשׁ עֲפָרוֹת
תִּבְלֵ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ
עֵינַיִם, שָׁנְאָמֵר (שמות י, ה): וְכִסָּה אֶת
עֵינֵי הָאָרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ אֲזִנַּיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ
אֲזִנַּיִם, שָׁנְאָמֵר (ישעיה א, ב): וְהָאֲזִנֵּי
אָרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ פֶה וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ פֶה,

לעומקו של מקרא פר' שלח

ועוד י"ל על דרך הצח, שכל החפץ בה בארץ על פי חפץ-השם, באשר הוא זבת חלב ודבש הופך מטמא לטהור. שנאמר מי יתן טהור מטמא לא אחד?! לכן אמר כלב אם חפץ בנו ה' וקביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו.

כי כאן הושוו כל החפצים. ה' בנו, אנו בה', אנו בארץ והארץ בנו.

פי העמלקי והכנעני שם לפניכם
ונפלתם בקרב פי על פן שבתם
מאחרי ה' ולא יהיה ה' עמכם
(יד, מג')

יש לשאול מה כוונת הכתוב פי על פן. יכול היה לומר יען וכו'. מדוע יאריך הכתוב לומר ג' מלים.

וברש"י בראשית פרק יח, ט' פירש לפשוטו של מקרא: כי על כן עברתם. כי הדבר הזה אני מבקש מכם, מאחר שעברתם {א} עלי לכבודי: כי על כן. כמו: על אשר, וכן כל כי על כן שבמקרא, כי על כן באו בצל קורתו (בראשית יט, ח.), כי על כן ראיתי פניך (שם לג, י.), כי על כן לא נתתיה

למעלה], פי תקיף אתם ארץ חפץ. אתם תקראו ארץ חפץ.

ופירש רש"י ארץ שחפצי בה. ופירש מצודת דוד ארץ הממלאת חפץ ורצון יושביה כי לא תחסר כל בה.

ומובא בספר תולדות אדם להשל"ה הקדוש ומכוונת [הארץ התחתונה] נגד שלמעלה שהוא סוד הארץ העליונה ארץ חפץ היכל ה', אשר עליו נאמר (חבקוק ב, כ) ויהו"ה היכל קדשו הס מפניו כל הארץ.

ואשר על כן על כל הנ"ל יש לומר שלכן אמרו יהושע וכלב אם-חפץ בנו ה'.

וכאומרם כמים הפנים לפנים, חפצו בנו - תלוי ברצוננו ובחפצנו בו ובארצו. שאנו חפצים בארצו וה' חפץ בנו. ואשר על כן נקראת ארץ חפץ.

ולכן אמרו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש. שעושה לנו את חפצנו כפי שאנו חפצים בה, והכל כנתינת חפץ מהקב"ה החפץ בנו.

לעומקו של מקרא פר' שלח

על דרך סרסוהו ודרשהו **הֲלֵעִיטְנִי נָא** וגו' **פִּי עֵינַי אָנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ** אָדוֹם. אל תקרא **פִּי עֵינַי אָנֹכִי עַל כֵּן**, אלא **כִּי עַל כֵּן עֵינַי אָנֹכִי**. שסובבה ההשגחה העליונה שיהיה עשו עיף, **כְּדֵי** שירצה למכור את בכורתו בעבור נזיד עדשים. ודייק אנמי בפסוק עצמו: **פִּי עֵינַי אָנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדוֹם**.

וְכֵן ביהודה ותמר [בראשית לח כו]:
וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן
לֹא נִתְּתִיהָ לְשָׁלָה בְּנִי, כאומר: סובבה ההשגחה העליונה לא לתתיה לשלה בני כדי ליבמה [הרמב"ן] ויצאו ממני וממנה פרץ וזרח שושלת מלכים.

וְכֵן בעניינינו: פִּי הָעֵמֶלְקִי וְהַפְּנִיעֵנִי
שָׁם לְפָנֶיכֶם וּנְפִלְתֶם בְּתֹרֵב פִּי עַל
כֵּן שְׁבַתְּם מֵאַחֲרֵי ה' וְלֹא יִהְיֶה ה'
עִמָּכֶם:

כִּי עַל כֵּן סובבה ההשגחה העליונה
שְׁהָעֵמֶלְקִי וְהַפְּנִיעֵנִי יהיו שָׁם לְפָנֶיכֶם כדי שיהיו לכם לרצועת מרדות, שלא תשובו מֵאַחֲרֵי ה' ותגרמו שלא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם:

(שם לח, כו.), כי על כן ידעת חנותנו (במדבר י', לא.) יהיה פירושו: על אשר. עד כאן פירש"י לפשוטו של מקרא.

ולעומקו של מקרא, יש לומר וללמוד בכל מקום שנאמר כן, **שֶׁכֶךְ סובבה ההשגחה העליונה**.

כְּלוּמַר על ידי ג' מלים אלו, על ידם תלמד אותנו התורה הק' סיבובי ההשגחה הפרטית על יראיו. וכך יהיה ערך הדברים: **כִּי עַל כֵּן** סובבה ההשגחה העליונה, שהעמלקי והכנעני שם לפניכם כדי שלא תשובו מאחרי ה', שאם תשובו מאחרי ה', לא יהיה ה' עמכם ונפלתם בחרב. וכן כל מקום שתמצא כתוב **כִּי עַל כֵּן** שבמקרא תוכל כך לפרש. כי על כן סובבה כך ההשגחה העליונה כדי ש... וגו'. **וְכֵן** תחילת פר' וירא כי על כן עברתם על עבדכם, וכאומר **כִּי עַל כֵּן סובבה ההשגחה העליונה** שתעברו פה על עבדכם, כדי שאכניסכם לביתי ותברכוני. **וְכֵן** תפתר מה שאמר יעקב לעשו בפר' וישלח, **כִּי עַל כֵּן** ראיתי פניך ותרצני. **כִּי עַל כֵּן** סובבה ההשגחה העליונה שכל מה שראיתי פני המלאך הוא **כְּדֵי** שתרצני. וכן יובנו דברי עשו ליעקב בעת מכירת הבכורה,

לעומקו של מקרא פר' שלח

הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם (י"ד, ג')

על דרך הצח, והטעמים:

טוֹב מוטעם במירכא כפולא, **מירכא** לשון מלכות, **מירכא כפולא** שהישוו עצמם למלכות שמים ועשוה כשתי רשויות, והמילה **טוֹב** תוֹרָה על הקב"ה שהוא הטוב ומקור הטוב, והם הישוו עצמם למלכותו, ואמרו **הָלוֹא טוֹב לָנוּ**, ורמוז בטעמים:

טוֹב מוטעם במירכא כפולא כנ"ל, **הָלוֹא** מוטעם **בדרגא**, שהשוו עצמם לדרגתו של מקום. **לָנוּ** מוטעם **בטיפחא** כביכול הכתיבו על עצמם ותחסרהו **מעט** מאלקים, וכמה מעט - **כטפח**, והיינו טיפחא.

וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא, (יד, א')

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. נאמר כאן **בְּלִילָה הַהוּא**, ונאמר במגילת אסתר **בְּלִילָה הַהוּא** נדדה שנת המלך, ודרשו בו מלכו של עולם. כביכול אומרת השכינה הק', שנתו של המלך נודדת בעבורכם,

וְגַם זָבַת חֶלֶב וַיִּדְבֹּשׁ הוּא וְזֵה-פָרְיָהּ: אָפֶס כִּי-עָז (יג, כז'כח').

ברמב"ן מובא ענין רשעם. וז"ל אבל רשעם במלת **אפס**, שהיא מורה על דבר אפס ונמנע מן האדם שאי אפשר בשום ענין וכו'. וכאילו אמרו שאי אפשר לסמוך אפילו כלפי מעלה, ח"ו.

ועל דרך הצח יש לומר שעל כן הורתה לנו התורה הק' דבר זה במילת **אפ"ס**. אל"ף פ"ה סמ"ך. וכאומרו, **אֵלֶּף פִּיךְ לִסְמוּךְ** על הקב"ה. שאם לא כן תגיע למידת "אפס כי עז העם".

וַיִּהְיֶה כְּלֵב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשָׁנוּ אֱתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ: (יג, ל')

על דרך הצח והסוד, השם הק' עלה דָּבַר מתוך גרונו, כזה: ויאמר **עלה: נעלה!** (יד, א')

לעומקו של מקרא פר' שלח

יש ליתן טעם מדוע נקרא **לחם** **הארץ**. היה צריך לומר בבואכם אל **הארץ** ואכלתם **מִלֶּחֶמָה**. ומדוע חזר ואמר **מִלֶּחֶם הארץ**.

ויש לומר שכוונתו "לחם הארץ" לא רק למה שאכלו, אלא גם למה שהפרישו, שהחלה נקראת על שם הארץ, כי בעוון שלא הפרישו חלה גלו מן הארץ, ובזכות החלה שיפרישו יחזרו לארץ. ותחת אשר לא נתתם מראשית **מעשרותיכם**, תתנו מראשית **עריסותיכם**.

וכן על דרך הרמז, חלה בגימ' מ"ג, וזה שאמרה רבקה ליעקב למה אשכל **גם שניכם יום אחד**.

גם שניכם ירמוז לבימ"ק ראשון ובימ"ק שני. **יום אחד**, ירמוז ליום הבכיי הוא יום ט' באב. ובעבור שלא הפרישו שיעור **ג"ם** להפרשת חלה. ובעבור הפרשתה ישובו לארץ, ולכן נקראת **לחם הארץ**.

והִלָּה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נִעְשְׂתָה לְשִׁגְגָה וְעָשׂוּ כָל-הָעֵדָה פֶּר בָּן-בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה

ואתם בוכים, מיד נאמר עד חצי המלכות. ודרשו בו ללא בית המקדש. שכן בבכיייתם גזרו עליו להיחרב. ורק משנדדה שנתם על ידי עיסוקם בתורה, שנאמר קימו וקבלו, הותר להם לבנות שוב את בית המקדש. כן יהיה לעתיד לבוא כתפילת ט' באב **ובאש אתה עתיד לבנותה**, מאי באש - באש התורה. בב"א.

וְעַבְדֵי כְּלָב עֵקֵב הָיְתָה רוּחַ אֲחֵרֶת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אֲחֵרֵי וַהֲבִיאֲתִיו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשֶׁנָּה (יד, כד)

עקב וגו' אשר. ירמוז הכתוב שהיתה רוח אחרת עמו מתחילה ועד סוף. **מעקב ועד ראש**. לכן נאמר **עקב וגו' אשר וגו'**.

והִלָּה בְּאֶחְלָכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיָמוּ לְתַרְוִמָּה לֵה' וגו' (טו, יט)

לעומקו של מקרא פר' שלח

ירצה להקב"ה בפרקליט חטאת,
וישלח לו דורון עולה.

אבל, בחטא ע"ז, הרי כפר בהקב"ה,
ר"ל. ולכן לא יוכל לרצותו אלא אם כן
יכיר בו תחילה. ולכן עליו להקריב
תחילה עולה כליל לה', שעל ידי כך
מכיר במציאותו.

ורק אחרי שגילה את הכרתו
בהקב"ה, יכול הוא לשלוח אליו
פרקליט כדי לרצותו. והיא החטאת.

ואשר על כן, נכתב בפסוק חטת חסר
א'. שהחסיר הכרה באלופו של עולם.
ובהקריבו עולה יעיד על אלופו של
עולם שאין בלתו, ואח"כ יקריב
חטאתו לרצותו.

רמזי שמות ע"ב בפרשת ציצית

בהקדים לשמות ע"ב בפרשת ציצית,
יש לחזור על הראשונות, למקור שמות
הע"ב, [כמובא בלעומקו של מקרא
לפר' בשלח, בארוכה]. והוא מג'

ומנחתו ונסכו פמשפט ושעיר-
עזים אֶחָד לְחַטָּת: (טו, כד')

אֶחָד לְחַטָּת. פירש רש"י חטת חסר
א. שאינו כשאר חטאות. שכל חטאות
שבתורה הבאות עם עולה, החטאת
קודמת לעולה. וזו (חטאת על עבודה
זרה), עולה קודמת לחטאת.

ויש ליתן טעם בדבר, מדוע בחטאת
עבודה זרה תהיה העולה קודמת
לחטאת.

ותגדל הקושיא, ע"פ פרש"י עה"פ
אחד לחטאת ואחד לעולה, (ויקרא
ה'ז') למה הדבר דומה לפרקליט
שנכנס לרצות. ריצה פרקליט, נכנס
דורון אחריו. ורצונו לומר שהחטאת
הוא הפרקליט, והעולה היא הדורון.

ואם כן מדוע בחטאת של עבודה זרה
יכנס הדורון לפני שריצה
הפרקליט?!

ויש לומר, שהבדל מהותי יש בין
חטאות רגילות לחטאת של ע"ז.
שבשאר חטאות אין הוא כופר
בהקב"ה. אלא מכיר הוא בבורא עולם,
רק נכשל ועבר על מצוותיו. ולכן

לעומקו של מקרא פר' שלח

והם מלאכי חסד ורחמים גמורים
לעם ישראל.

[ואע"פ שהם שמות קדושים הם בכלל
השמות הנהגים ואף הנמחקים, שהרי הם
כינויי קדש למלאכי הרחמים בלבד]:

וּוּו יִיִ סבט עאמ מבש ליה אנא
כמת החי אנד להו המע יצל מרה היי
הממ לוו כבי ליו פנל נמך יחי מנה
חהו ניה השא ירת שאה רלי אום
ליב והר ייו להח כעק מגד אני חומ
רהע יחו השה מככ ווו ייל סאל
ערי עאל מתה והו דלי היש עלם
נהא גות מלה פאי נקם ירל הבח מזר
והב יאה עלו מזי דהב מכק אלע
חהו רלה יימ הלי מהמ

ומובא בזוה"ק ובתיקונים לכוונם
בפרשת ציצית, כל שם כנגד תיבה
אחת, כזה:

וּוּו יִיִ סבט עאמ מבש ליה אנא
וְיִאמְרָה ה' אֵל מְשֶׁה לְאֶמְרָה: דְּבַר אֵל
כמת החי אנד להו המע יצל
בגוי ישראל וְאֶמְרָתְ אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם
מרה היי הממ לוו כבי ליו ציצית
על פגפגי בגדיהם דדרתם וְנִתְּנָוּ
פנל נמך יחי מנה חהו ניה השא
על ציצית הפגף פתיל תכלת וְהָיָה לָכֶם
ירת שאה רלי אום
לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם

פסוקים בפרשת בשלח, פרק י"ד פס'
י"ט, כ' כ"א. ונקראים על שם תחילת
הפסוקים ויסע ויבא ויט.

בכל פסוק מהשלשה יש ע"ב מלים.
ואלו הם הפסוקים:

א. וַיִּסַּע מִלֶּאֱדָה הָאֱלֹהִים הַהַלֵּף לְפָנָי
מִתְּנֶה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאֲחֵרֵיהֶם וַיִּסַּע
עֲמִיד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאֲחֵרֵיהֶם
(יד, יט')

ב. וַיָּבֵא בְּיוֹן | מִתְּנֶה מִצְרַיִם וּבִין
מִתְּנֶה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַחֲלוֹשָׁה וַיֵּאָר
אֶת-הַלְּלִילָה וְלֹא-קָרַב זָה אֶל-זָה כָּל-
הַלְּלִילָה (יד, כ')

ג. וַיֵּט מִשָּׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיּוֹלֶךְ
יְהוָה אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲנָה כָּל-
הַלְּלִילָה וַיִּשָּׂם אֶת-הַיָּם לְתַרְבֵּה וַיִּבְקְעוּ
הַיָּמִים (יד, כא')

וכאשר נכתבין זה מתחת לזה,
יתקבלו ע"ב שמות של שלשה שלשה
כל אחד, מלמעלה למטה. כזה:

ו	י	ס	ע	מ	ל	א	כ	ה	א
ו	י	ב	א	ב	י	ב	מ	ח	נ
ו	י	ט	מ	ש	ה	א	ת	י	ד

לעומקו של מקרא פר' שלח

יו"ד ה"י וי"ו ה"י. ואשר על כן באמרו ויאמר י'הו'ה' תהיה כוונתו ווו י"י.

כוונת **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** הם שמות **כַּמַּת** **הַחַי**, ורצונו לומר **כַּמַּת** הקם לתחייה בכל יום ויום, ועל שם שהוא **הַחַי** בתורה כאשר הוא **כַּמַּת** באהלה של תורה, לכן השם **כַּמַּת הַחַי** מכוון כנגד **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**.

כוונת **לְהֵם** היא השם **יצל** (כמבואר בלעומקו בהעלתך), שהוא המלאך הממונה על **הַאֲצֵלֶת** הקדושה, על המתעטף בציצית, וממונה על הצלתם של ישראל כפי שהציצית מצילתו מן החטא,

כוונת **צִיִּצֵת** היא בשם הק' **מרה**, שהיא כנגד המצוות אשר קבלנו במרה, הוא המלאך הממונה **להפוך** את מרירות העובד **ולהרימו**, ככתוב ובני ישראל יוצאים ביד **רמה**, שהוא **היפוך** אותיות של **מרה**,

כוונת **בְּגִדֵיהֶם** היא לוו, הוא המלאך **המתלווה** לאדם המתעטף בציצית **בבגדיו**, והוא השם הקדוש, המלאך

ליב והר ייו להח כעק מנד
את פל מְצֹנֹת ה' וְעֲשִׂיתֶם אִתָּם
אני חומ רהע יחו השה
ולא תִתְּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאֶתְרֵי
מככ ווו ייל סאל ערי
עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זְנִים אֶתְרֵיהֶם
עאל מתה והו דלי היש עלם
לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי
נהא נות מלה פאי נקם
והִייתֶם קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם אֲנִי ה'
ירל הבח מזר והב
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
יאה עלו מזי דהב מכק
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵינֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים
אלע חהו רלה יימ הלי מהמ
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. ה' אֱלֹהֵיכֶם אמת

ואשר על כן, לקיים גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ניתן לראות כיצד שמות ע"ב מכוונים הם לפרשת ציצית עצמה, גם במשמעות, וכגון:

כוונת **ויאמר ה'** הם שמות ווו י"י, **והם** חלק משם ה' בשילוש, **י"י'ההה'ווי'ההה**, כאשר ווו יורה על **חיבור** משולש בל ינתק לדבר ה', והשם הק' י"י יורה כנ"ל על שם ה'. **וכן** יורה על **מילוי ג' יודי"ן** בשם ה' בעולם האצילות כזה:

לעומקו של מקרא פר' שלח

אלקים נפתלתי עם אחותי, היא השכינה הק', גם יכולתי, שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

כוונת תְּבַלֵּת הוא חהו, הוא כוונת השם הויה כמובא שנית בסוף פרשת ציצית, [אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם], וזה שאמרו תכלת דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, הוא המלאך הממונה להראות לנו השתקפות הקדושה עד כסא הכבוד.

כוונת וּרְאִיתֶם היא שאה שהוא השם הק' הנקרא האש, בהיפוך אותיות, הוא המלאך הממונה על בעירת האש קדש היוצא מן הציצית.

כוונת אֲתוֹ הוא רלי, שהוא כנוטריקון מראה לי, שכל המבקש לראותו נראה הוא לו, כשם שאמרו כשם שבא לראות כן בא ליראות,

כוונת וּזְכַרְתֶּם הוא השם הק' אום, והוא הַשָּׂר בשמים הממונה על אומה שזוכרת את הקב"ה, להיות לה תומת מְגֵן סביב, וכפי הפיוט שאומרים בסוכות בהושענות, אום אני חומה. וזו גם כוונת וְלֹא תִתְּרוּ הם השמות

הממונה לפרוע חובותיו של העובד כמאמרם ז"ל, לוו עלי ואני פורע,

כוונת צִיצֵת הַכֶּנֶף היא נמך יחי הוא המלאך והשם הק' המתגלה בחוטי הציצית השואפים כלפי מטה, להיות נמוכי קומה ונמוכי רוח, להיות הציצית מלבשתו ענווה, ואשר על כן נקראת נמך, והיא החיות האמיתית של העובד המתעטף בארבע כנפות, ואשר על כן הכנף נקרא יחי, שמחייה את בעליו.

כוונת פְּתִיל תְּבַלֵּת הם מנה חהו, הם השמות הק' הקושרים את העובד אל בוראו, כפתיל הזה המלפף את החוטים וקושרם יחד, והם השמות מנה חהו. כיצד:

כוונת פְּתִיל הוא מנה, מנה בהיפוך אותיות הוא הַמָּן שהוא לחם אבירים אשר ירד מן השמים, ואליו עינינו, והוא רומז לקב"ה הזן ומכלכל אותנו תמיד, והוא שאמרו יש לו מנה רוצה מאתים, שברוחניות תמיד צריך לשאוף ליותר, ועל דרך הצח מנ"ה הוא אותיות מן ה', שעל ידי שם ק' זה נוכל תמיד לראות דרכי ההשגחה, ולכן הוא כוונת פתיל, ככתוב נפתולי

לעומקו של מקרא פר' שלח

וכוונת **לְמַעַן תִּזְכְּרוּ** היא **עאל מתה**. הם המלאכים הממונים **להעלות** זכרון העובד לפני בוראו ולעזור **להמית** את יצר הרע בתוכו. וזה **עאל מתה**. כאומרו: זכרונו לפני בוראו **אָעַל**, יען **המית** עצמו למען קדושתו, לכן אעזרהו להמית את יצרו. ואלו הם השמות **עאל מתה**. ועוד שעל ידי המתת יצרו עלייה תהיה לו לפני בוראו.

ועוד י"ל, שהשם הק' **מתה** ינָרָה על **תמימות בעבודת ה'** וירמוז **להתם בהיפוך אותיות**.

וכוונת **וְעֲשִׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי** הם השמות הק' **והו** **דלי היש עלם**. ופירושים: **והו** הוא שם הישועה כמשנה במסכת סוכה (מב.) **אני והו** הושיעה נא, **דלי** הוא השם הק' הדוֹלָה לנו את ישועתנו,

היש עלם, הם המלאכים הממונים על חיזוק האמונה השלימה **בדברים הנעלמים**, והם השגחת השם הצרופה. ועל דרך הצח, הם עונים לשואלים **היש עולם הבא**. והיינו **היש עלם**. ועל ידי כך, נותנים כח להיות **דבקים**

הק' **אני חום**. וכאומרו לעיל **אני חומה**. כלומר, אני חומה לאומה הזוכרת את בוראה. ועל דרך המוסר **אני חומה לאומה** המקיימת **וְלֹא תִתְּרוּ** בכל כוחה.

כוונת **וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם** הוא **השה מככ**, הם המלאכים הקדושים הממונים על **גבורת שמירת העינים**, ואשר על כן **השה** הוא כנגד מה ששאל יצחק את אברהם אביו, **ואיה השה לעולה**, היכן המלאך הק' **השה** אשר אמר לעזרני בעלותי לעולה, וזה שענה אברהם אלהים יראה לו השה, לעולה בני. אלהים יראה לו נוטריקון אי"ל, אי"ל **השה**, שהמלאך הממונה על שמירת העיניים, בראותו דמעות המלאכים בעיניו של יצחק, שלח לו האיל, ביד ה', ולכן נאמר **אֵיל אַחַר**. **אֵיל** שנשלח **אַחַר** שמסר יצחק את נפשו **ואת עיניו** בעקידה.

ואשר על כן נקרא הכתוב **וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם**, שהמילה **אחרי תעיד על המלאך הנקרא השה**.

וכוונת **עֵינֵיכֶם** היא **מככ**. כעין מד מערכך. שנמצא בעונה מתמדת. ועיניו מככ, מושפלות בארץ.

לעומקו של מקרא פר' שלח

את ששים ותשע התיבות לשבעים ושתים תיבות, ולהשלים בזה רמ"ח תיבות בק"ש כנגד רמ"ח אברים שבאדם, ולעומקו של מקרא כוונת החזרה היא להשלים בזה עוד ג' שמות הקדש של ע"ב שהם כנ"ל יימ הלי מהמ .

ואשר על כן יש הנוהגים על פי זה לחזור בעצמם על ג' תיבות הללו, ה' אֱלֹהֵיכֶם אמת, להשלים בזה כוונת שמות הקדש יימ הלי מהמ, למספר ע"ב שמות.

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ

כאן נתן הכתוב טעם למצוה, ואשר על כן מובא בפוסקים שלכתחילה יש לכוון גם בטעם המצוה כדי לקיימה בשלימות ומה טעמה, לְמַעַן תִּזְכְּרוּ.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלכן לא הועילה למרגלים מצוות הציצית. כי לבשוה בלא לכוון לטעמה. שהרי מצוות ציצית ודאי ניתנה בסיני. ומדוע הביאה כאן הכתוב.

בארבע כנפות הארץ, ובאמונה שיש מנהיג לבירה,

וכוונת אָנֹכִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, באומרו אָנֹכִי כוונתו פאי, הוא ר"ת פותח את ידך, הוא גילוי הרצון של הקב"ה על ידי מידת המלאך אני, וכאומרם אני והו הושיעה נא.

וכוונת י'ה'ו'ה' היא נקם, לומר חסד לבני ישראל ונקם לגויים. וכפרש"י במסכת ברכות לג. על הפסוק [תהלים צד, א'] אל נקמות ה' אל נקמות הופיע: שתי נקמות הללו למה. אחת לרעה להנקם מן העכו"ם שלא קבלו את התורה: ואחת לטובה. כדאמרין בבב"ק (דף לח.) מפארן הופיע והפקיר ממונן לישראל.

וכוונת מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם היא יאה עלו. לומר לך שיאה היא לעם עלייתם ממצרים, ויאה הוא לשון איה מקום כבודו להעריצו, והתשובה היא מהשם הק' עלו. שהעליה ממצרים היא עליית כבוד ה'. יאה עלו. כי לו נאה כי לו יאה.

וכוונת ה' אֱלֹהֵיכֶם אמת בחזרת הש"ץ לפשוטו של מקרא להשלים

לעומקו של מקרא פר' שלח

ולא תתורו, פירש רש"י כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף, מסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות.

הרי שרש"י קשר את סוף הפרשה בתחילתה, שבסוף הפרשה התורה תצוה על לבוש הציצית. ובציצית נאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'. והמרגלים תרו אחרי עיניהם ואחרי לבבם לפי מה שהם רצו לראות ולא השגיחו בהשגחת ה' עליהם. כפי שהביא רש"י, שאמרו ארץ אוכלת יושביה, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם [את יושבי הארץ] באבלם ולא יתנו לב לאלו.

ולעומקו של מקרא באמרו בתחילה שְׁלַח-לָךְ אַנְשִׁים וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן, יצוה הכתוב בדרך של דייקא, וסרסו ודרשהו: אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן וַיְתַרְוּ, ולא אחרי לבבם וַיְתַרְוּ.

ובזה נעץ את סוף הפרשה בתחילתה ואת תחילתה בסופה.

על דרך הפשט להסמיכה לפרשת קרח, כמובא ברש"י, שבזוה רצה לחלוק על משה בענין התכלת, ובכך לחלוק על הנשיאות והכהונה.

ולעומקו של מקרא, נכתבה כאן פרשת ציצית כדי להדגיש את עומק טעם המצווה שהוא וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, והם ודאי תרו אחרי ליבם ואחרי עיניהם, כדאמרו והיינו בעינינו כחגבים. וכן בסמיכותה לפר' קרח, פרט לכך שקרח חלק על ענין התכלת, גם הוא תר אחר לבבו ואחרי עיניו, וכדמובא ברש"י, עיניו הטעתו. שראה ברוה"ק ובעיני רוחו ששמואל הנביא מצאצאיו.

ואשר על כן נסמכה לכאן פרשת ציצית, בין המרגלים לקרח, לחדש בה דבר. לחדש את טעמה. שלא יהא אדם מהרהר אחרי לבבו ועיניו. אלא בוטח בקב"ה ובהשגחתו. וכלב ויהושע שהבינו מדעתם את טעם המצוה, שהוא כפשטה למען תזכרו, ולעומקה ולא תתורו, לכן הגינה עליהם המצוה, שקיימוה בשלימות.

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

